

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

АВРАМЕНКО Валерія Вікторівна

УДК 327(44):061.1ЄС

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ**

23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем
та глобального розвитку

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор
МАКАРЕНКО Євгенія Анатоліївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
професор кафедри міжнародної інформації

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
БРУСИЛОВСЬКА Ольга Іллівна,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, Інститут соціальних наук,
завідувач кафедри міжнародних відносин

кандидат політичних наук, старший науковий
співробітник
ФЕСЕНКО Микола Васильович,
Державна установа «Інститут всесвітньої історії
НАН України»,
старший науковий співробітник відділу
трансатлантичних досліджень

Захист відбудеться «30» травня 2016 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.29 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12.

Автореферат розісланий «27» квітня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. Б. Белоусова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження визначається динамікою глобального розвитку, необхідністю комплексного дослідження концептуальних та прикладних вимірів зовнішньої політики провідних акторів системи міжнародних відносин як учасників формування та розвитку складних трансформаційних процесів міжнародного і регіонального характеру. Французька Республіка є однією з європейських держав, які впливають на вироблення ключових міжнародних рішень, що визначають як перспективи розвитку світової політики, так і майбутнє європейського континенту. Цілісний аналіз європейського вектору сучасної зовнішньої політики Франції в умовах асиметричних викликів для європейського континенту у першій чверті XXI століття уможливив виявлення специфіки розширення і поглиблення євроінтеграції в політичному і безпековому вимірі.

Європейський вектор зовнішньої політики Французької Республіки як ключова детермінанта міжнародної діяльності держави впливає на політико-дипломатичні і зовнішньоекономічні відносини, з одного боку, а з другого – на особливості взаємодії владних структур, бізнесу та громадянського суспільства. Від сучасної політики Франції наразі залежить подальший перебіг європейських політичних процесів, трансформація системи безпеки в Європі, ефективність діяльності провідних європейських інституцій та вироблення формату їх співпраці у межах європейського проекту і поза ним.

Особливим чинником актуальності дослідження еволюції політики Французької Республіки щодо розвитку процесів європейської інтеграції є фактор ставлення французького політикуму до рольового призначення держави у визначенні глобального та регіонального порядку, шляхів та методів протидії сучасним стратегічним загрозам, сутності французької місії як лідера єдиної Європи, особливо в контексті проблематики європейської безпеки та формування безпекової та оборонної архітектури на європейському континенті.

Дослідження, дотичні до тематики дисертаційної роботи, мають в Україні різноплановий характер і присвячені розгляду геостратегічних, інституціональних, євроінтеграційних, безпекових, культурологічних та соціальних аспектів зовнішньої політики Франції, проте трансформаційні зрушення в Європі останнього часу зумовлюють нове бачення ролі Франції в сучасній Європі і потребують як ретроспективного, так і проспективного аналізу європейської політики Французької Республіки. Для України, з огляду на визначену євроінтеграційну стратегію, важливим вбачається співробітництво з ЄС у межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також за напрямом поглиблення відносин з Францією як однією із держав-засновниць європейського співтовариства, від політичної позиції якої залежить підтримка європейських прагнень української держави.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане у рамках комплексної програми науково-дослідних робіт

Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Модернізація суспільного розвитку світових процесів глобалізації» (затвердженої протоколом Вченої ради Університету № 12 від 20 червня 2011 р.) і наукової теми Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Україна у міжнародних інтеграційних процесах» (номер державної реєстрації 0111U007054).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження концептуальних і прикладних аспектів європейської стратегії Франції як ключової детермінанти сучасної зовнішньої політики держави в умовах трансформаційних зрушень в європейському регіоні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких дослідницьких **завдань**:

- виявити і систематизувати концептуальні та методологічні підходи до сутності європейської політики Франції у зарубіжній і вітчизняній науковій думці;
- дослідити еволюцію політики Французької Республіки щодо розвитку процесів європейської інтеграції (від Ф. Міттерана до Ф. Олланда);
- проаналізувати детермінанти сучасної євроінтеграційної політики Франції;
- здійснити порівняльне дослідження суспільно-політичного аспекту євроінтеграційної політики Франції за часів президентства Н. Саркозі і Ф. Олланда;
- з'ясувати та обґрунтувати підходи і позицію французького політикуму до сучасних викликів і загроз для європейської безпеки;
- виокремити і розглянути сутнісні характеристики безпекової складової політики Франції на основі оцінок європейського експертного середовища.

З урахуванням зазначеної мети і завдань **об'єктом** дослідження виступає зовнішня політика Франції, а **предметом** дослідження є сучасна європейська політика Французької Республіки в умовах трансформаційного поглиблення євроінтеграційних процесів.

Методологія і методи дослідження. У дисертаційній роботі використано загальнонаукові, загальнологічні та спеціальні методи дослідження, які уможливили цілісне бачення зовнішньої політики Французької Республіки у сучасному євроінтеграційному і безпековому контексті. Для розкриття окреслених завдань було застосовано системний підхід і таку його складову, як політичний аналіз, що дав змогу представити особливості європейського виміру зовнішньої політики Франції від президента-соціаліста Ф. Міттерана до президента-соціаліста Ф. Олланда. Реалізація принципу системності зумовила творче застосування й таких методів аналізу, як: політико-системний метод, що надав можливість розглянути особливості європейського вектору зовнішньої політики Франції та визначити і охарактеризувати її детермінанти; порівняльний метод, що був застосований для з'ясування ефективності європейської стратегії політичних лідерів країни Н. Саркозі і Ф. Олланда на рівні дослідження суспільної думки; метод структурно-функціонального аналізу, що надав можливість з'ясувати причинно-наслідкові

зв'язки взаємодії Франції з ЄС та Північноатлантичним альянсом; експертний метод дозволив поглибити пізнання умов і рушійних сил, що визначають і обґрунтовують безпекову стратегію Франції у вимірі нових викликів і загроз. Авторський методичний підхід полягає у тому, що європейська політика Франції аналізуються через поточні політичні події, але у відповідній залежності від виявленої стратегії і реалізації завдань зовнішньої політики держави.

Основними джерелами дослідження стали концептуальні документи урядових відомств Франції і наднаціональних інституцій ЄС, зокрема, програмні документи, виступи та заяви президентів Франції від Ф. Міттерана до Ф. Олланда, правові акти Франції та ЄС, звіти та рішення французького уряду, Міністерства закордонних справ та міжнародного розвитку Франції, Міністерства оборони Франції, Банку Франції, аналітичні розробки французьких, європейських та українських науково-дослідницьких центрів (французького, італійського, німецького, британського Інститутів міжнародних відносин, французького Інституту політичних досліджень, французького Фонду прав людини, французького Фонду Р. Шумана, німецького Інституту зовнішньої і безпекової політики, швейцарського Фонду П. дю Буа, Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, спеціалізованих інститутів НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень, Дипломатичної академії України при МЗС України), французькі та європейські статистичні звіти, інформаційні повідомлення французьких та європейських мас-медіа (Le Monde, FranceInter, Le Figaro, Le Grand Soir, La Riposte, La Tribune, EU Observer, Politico.eu), а також авторські дослідження щодо сприйняття європейської політичної та безпекової стратегій у Франції тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній політологічній науці цілісно досліджено парадигму сучасної європейської політики Франції, з'ясовано ключові детермінанти євроінтеграційної стратегії Французької Республіки, розглянуто на порівняльному рівні стратегічні і тактичні підходи французького політикуму до трансформації євроінтеграційних процесів у контексті сучасних викликів і загроз. У проведеному дослідженні:

Вперше:

- з'ясовано на основі політичного аналізу особливості еволюції політики Французької Республіки щодо розвитку процесів європейської інтеграції від Ф. Міттерана до Ф. Олланда і встановлено, що стратегія зовнішньої політики передбачає як традиційну ініціативу щодо забезпечення незалежності національних інтересів Франції в Європі, так й інноваційні підходи до політики сучасного євробудівництва;

- розглянуто суспільно-політичний аспект європейської політики Франції з погляду її сприйняття у французькому суспільстві і доведено, що ефективне позиціонування може стати як чинником внутрішньополітичної стабільності, так і рушієм євроінтеграційних процесів;

- результати емпіричного дослідження на основі порівняльного аналізу політики Н. Саркозі і Ф. Олланда засвідчили відмінності здійснення європейської

політики лідерами країни, оскільки за президентства Н. Саркозі посилювався американський напрям стратегічного співробітництва країни, а за президентства Ф. Олланда посилювалося прагнення Франції до поновлення лідерства в Європі.

Удосконалено:

- концептуальні та методологічні підходи до європейської складової зовнішньої політики Франції і доведено, що сучасна європейська політика Франції здебільшого базується на пошуках інноваційних політичних механізмів для вирішення внутрішніх та зовнішніх проблем, модифікації стратегій національного розвитку та формування концепцій нового політичного мислення і якісно нових моделей співробітництва;

- положення про євроінтеграційний вектор як ключову детермінанту сучасної зовнішньої політики Франції і підтверджено, що упродовж всього процесу розширення ЄС виявлялася особлива позиція політикуму країни щодо забезпечення передусім національних (політичних, економічних та безпекових) інтересів в Європі;

Набуло подальшого розвитку:

- представлення європейської політики Франції в контексті впливу держави на поглиблення інтеграційних процесів в Європі і доведено, що така політика полягає у підтримці провідної ролі країни в європейському проекті з огляду на зовнішньополітичний, соціально-економічний та військовий ресурс для його забезпечення;

- твердження, що вирішення проблем у сфері європейської безпеки та оборони розглядається Францією як необхідна складова формування конструктивного діалогу з Північноатлантичним альянсом, попри протилежність підходів Франції та ЄС до створення окремих європейських сил безпеки і оборони.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що напрацювання дисертаційної роботи можуть бути використані для подальших ретроспективних і проспективних наукових досліджень європейської складової зовнішньої політики Франції. Результати дослідження можуть бути використані в практично-політичній діяльності Міністерства закордонних справ України у процесі впровадження нової стратегії зовнішньої політики з врахуванням сьогочасних реалій міжнародного співробітництва, а також інших урядових інституцій, до компетенції яких належить здійснення міжнародної діяльності, у роботі науково-дослідницьких установ, аналітичних центрів і експертних організацій, діяльності політичних партій і громадських об'єднань, причетних до реалізації зовнішньополітичних ініціатив держави у контексті Угоди про асоціацію ЄС та України. Одержано позитивний відгук Комітету у закордонних справах Верховної Ради України (№ 04-20/12-358 (89445)) на впровадження результатів дослідження.

Теоретичні узагальнення, матеріали та висновки дисертаційної роботи можуть доповнити зміст навчальних курсів політологічного характеру, зокрема, з теорії і практики зовнішньої політики і міжнародних відносин, міжнародної та інформаційної безпеки, європейської інтеграції, інформаційно-аналітичної

діяльності в міжнародних відносинах, стратегічної комунікації, країнознавства тощо для студентів вищих навчальних закладів України.

Апробація результатів дисертації. Основні положення наукової праці було апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародному круглому столі «Досвід України та Туреччини в подоланні глобальної кризи (політичний, економічний, соціальний та безпековий аспекти)» (30 січня 2010 року, м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні інформаційні відносини XXI століття: тенденції і перспективи» (19 травня 2010 року, м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Геополітичний вимір європейської інтеграції: інформаційний аспект» (20 травня 2010 року, м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Аналітичні дослідження міжнародних відносин та зовнішньої політики: прагматика і прогнозування» (21 травня 2010 року, м. Київ); Конференції молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (21 жовтня 2010 року, м. Київ); Міжнародній конференції «Перспективи відносин України з США, РФ, ЄС і НАТО в посткризовому світі» (4 березня 2011 року, м. Київ); Другій міжнародній конференції «Міжнародна інформаційна безпека: сучасні концепції і практика» (18 березня 2011 року, м. Київ); Міжнародному круглому столі «Америка та Європа на початку XXI століття: аналітика та прогностика» (23 травня 2011 року, м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених ««Актуальні проблеми міжнародних відносин» (20 жовтня 2011 року, м. Київ); Міжвідомчій науковій конференції «Американістика у вітчизняній політичній науці: концептуальні та прикладні аспекти» (10 лютого 2012 року, м. Київ); Міжвідомчому круглому столі «Регіональні інтеграційні утворення у сучасних міжнародних відносинах» (19 травня 2014 року, м. Київ); Науковій конференції «Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах (15 жовтня 2015 року, м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (22 жовтня 2015 року, м. Київ), 4th International Scientific Conference «Applied Sciences and technologies in the United States and Europe» (27 листопада 2015 року, м. Нью-Йорк, США).

Наукові узагальнення та висновки дисертації обговорювалися на наукових семінарах, круглих столах і міжкафедральних засіданнях Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 12 наукових статей загальним обсягом 7,21 д. а.: 9 наукових статей (5,10 д. а.), з яких 8 – у фахових виданнях, 1 – в іноземному науковому періодичному виданні; 3 статті – опубліковані за результатами міжнародних науково-практичних конференцій.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 216 сторінок, в тому числі основний текст – 189 сторінок, список використаних джерел складається з 228 найменувань і займає 26 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, показано зв'язки з науковими програмами та темами, сформульовано мету і завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет, методологію та методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну, практичне значення одержаних результатів і подано інформацію про апробацію та публікацію результатів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні і методологічні засади дослідження»** – систематизовано концептуальні та методологічні підходи до сутності європейської політики Франції у зарубіжній і вітчизняній науковій думці.

Концептуальні підходи до європейського виміру зовнішньої політики Французької Республіки ґрунтуються на теоріях трансформаційних зрушень, європеїзації, інтеграції, політичного лідерства, політичних еліт, комунікації, європейської та національної безпеки, що передбачає як ретроспективний, так і поточний аналіз європейської політики країни, визначення її засад щодо зовнішньої і безпекової політики ЄС, з'ясування соціально-політичних чинників її реалізації в умовах здійснення євроінтеграційного проекту.

У зарубіжній політичній науці наявні численні різнопланові дослідження, що стосуються європейської складової зовнішньої політики Французької Республіки, взаємозв'язку зовнішньої політики і діяльності політичних інститутів на національному і європейському рівнях, участі Франції у трансатлантичному співробітництві та її впливу на оборонну і безпекову стратегію ЄС. Серед базових праць можна відзначити дослідження, що стосуються розробки теорії європеїзації (Ж.-Б.Дюрозеля, М. Гелдрі, О. Громогласової, В. Латкіної), загальних проблем європейської політики Франції (В. Пертюсо, Ж. Губерта-Родьє, П. Тимофєєва, Є. Обічкіної, Ю. Рубінського), особливостей національних інтересів в європейському будівництві (М.-К. Кесслера, Р. Шумана, Ю. Ведріна, К. Лекесна), наукові розвідки щодо окремих аспектів європейської політики країни (Д. Колара, Б. Кунца, К. Мілзоу, Т. Зверєвої, М. Панюжевої, К. Зуєвої), наукові дослідження щодо забезпечення національних інтересів Франції в ЄС (Ж.-П. Дарні, К. Бікертон, Ж. Фардо, Т. Гомара, П. Асснера, Ф. Бозо, С. Серфаті, А. Дюмулена, П. Боніфаса), праці з питань євроінтеграції в категоріях політичного аналізу (Ж. Дерріди, П. Валері, Р. Кемпін, Р. Шелер, Л. Даурі, Ж.-К. Юнкера, Н. Ленуара, Е. Франсуа, О. Крістманн, Л. Верлюс) тощо.

Однією з провідних концепцій щодо осмислення нових тенденцій у розвитку європейської політики Франції є концепція європеїзації, під якою розуміється процес формування наднаціонального багаторівневого управління, властивого для західноєвропейської політико-правової системи. Зауважимо, що існують різні підходи до визначення процесу європеїзації, зокрема, європейські дослідники визначають її як процес трансформації національної політики через політичний і економічний розвиток Європейського Співтовариства; як процес зміни

територіальних кордонів ЄС внаслідок приєднання інших держав, що дозволяє структурувати теорії європейської інтеграції; як розвиток інститутів політичного управління на наднаціональному рівні. В основі підходу до концепції європеїзації французьких фахівців лежить аналіз суттєвих трансформацій у французькій державі, зумовлених процесами європейської інтеграції з другої половини ХХ ст. і по теперішній час, які стосуються як традиційних політичних і економічних параметрів, так і нових засобів та моделей суспільного розвитку, загалом парадигми політичної легітимності французької еліти. Європейські експерти, розглядаючи концептуальні підходи сучасного політичного лідера Франції до зовнішньої політики, зазначають, що президентство Ф. Олланда створює перспективні можливості для вирішення безпекових і зовнішньополітичних проблем у форматі ЄС та за участю європейських країн, оскільки зовнішня політика Франції і політика ЄС стає все більш інтегрованою, проте поза межами зовнішньої політики ЄС Франція просуває особливе бачення світових процесів і ролі власної країни в них.

Окреслена у назві дисертації проблема знайшла відображення у працях відомих українських фахівців, зокрема, Л. Губерського, В. Манжоли, О. Крапівіна, Є. Камінського, В. Копійки, І. Піляєва, І. Погорської, С. Галаки, О. Лозовицького, О. Полторакова, В. Розумюка, Л. Кочубей, Є. Донченко, О. Митрофанової, М. Фесенка, О. Шаповалової, К. Денисенко, І. Добровольської, В. Кравченка, О. Кравченка, О. Романової, Л. Халецької, Т. Касьян, А. Омельченка, Б. Мирхана, які представляють різні академічні та університетські школи міжнародних відносин, з таких загальних та вузькоспеціальних аспектів, як міжнародні відносини у постбіполярну добу, цивілізаційний простір Великої Європи, європейська інтеграція, трансформація європейських безпекових стратегій, еволюція геополітики Франції, євроінтеграційна політика Франції, роль Франції в загальній європейській політиці безпеки, політика Франції в галузі безпеки та оборони, ядерна політика Франції, європейська політика Франції за президентства Ж. Ширака, францусько-німецьке партнерство в європейських інтеграційних процесах, зовнішньополітичні стратегії Франції, ФРН та Великої Британії у контексті розвитку й імплементації спільної зовнішньої та безпекової політики Європи, політика Франції в ЄС на початку ХХІ ст., українсько-французькі міждержавні відносини. Праці зазначених дослідників засвідчують, що вітчизняна наукова думка розглядає зовнішньополітичну діяльність Франції у міжнародних відносинах у контексті геополітичного лідерства держави та трансформації європейського політичного середовища, оскільки європейський напрям політики Франції визначається як невід'ємна складова регіональних інтеграційних процесів.

Серед науково-дослідних установ України, які проводять дослідження з проблем зовнішньої політики Франції, чільні позиції посідає Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де сформовано оригінальну наукову школу з теоретико-прикладних аспектів зовнішньої політики французької держави. У рамках наукової тематики представниками школи В. Головченком, С. Даниленком, М. Дорошком, О. Коппель,

В. Крушинським, В. Матвієнком, Є. Макаренко, О. Пархомчук, Г. Перепелицею, М. Рижковим, Ю. Скороходом, Н. Яковенко та ін. досліджено проблеми загальноєвропейського процесу і його ролі у завершенні епохи блокового протистояння, інтеграційні процеси у Західній Європі, проблеми безпеки та роззброєння на регіональному та глобальному рівні. Зокрема, у наукових працях розглянуто загальні проблеми формування та структурного закріплення біполярності, висвітлено глобальні та регіональні аспекти міжнародних відносин, показано, що досягнення паритетного співвідношення сил у сфері стратегічних озброєнь створило передумови для певної стабілізації міжнародної безпеки, проаналізовано проблему міжнародно-політичного та регіонального проявів феномену розширення ЄС в усіх його аспектах, представлено концепцію взаємозалежності двох протилежних за характером специфічних процесів європейської інтеграції – поглиблення рівня інтеграційного співробітництва та розширення його географічних меж, визначено основні рушійні сили з урахуванням територіальних, соціально-економічних і культурних особливостей ідеї європейської єдності тощо. Дотичними до наукової проблеми дисертації є вітчизняні дослідження з проблем постбіполярного світу та еволюції міжнародних відносин і зовнішньої політики, європейської інтеграції, функціонування європейських інститутів, стратегічного прогнозування зовнішньої політики, інформаційної та кібербезпеки, суспільного аспекту політики В. Горбатенка, Г. Зеленько, Л. Климанської, О. Литвиненка, О. Майбороди, А. Митко, М. Нагорняка, М. Ожевана, Б. Парахонського, Г. Почепцова, Н. Ржевської, В. Рубеля, Є. Тихомирової, С. Трояна, С. Федуняка, А. Худолія. Таким чином, в Україні сформована наукова традиція вивчення проблеми франкознавства та зовнішньополітичної діяльності Французької Республіки в умовах глобалізації і формування нової архітектури світового порядку.

Перший розділ постановкою проблеми, аналізом та обґрунтованими висновками доводить, що європейська складова зовнішньої політики Франції залежить від трансформаційних політичних зрушень на європейському континенті і поглиблення процесів європейської інтеграції, зокрема щодо формування наднаціонального інституту спільної зовнішньої політики, появи нових елементів у стратегії національної безпеки, поєднання національних пріоритетів та концепцій європейського розвитку.

У другому розділі – «Євроінтеграційний вектор сучасної зовнішньої політики Франції» – досліджено еволюцію політики Французької Республіки щодо розвитку процесів європейської інтеграції від Ф. Міттерана до Ф. Олланда, визначено детермінанти сучасної євроінтеграційної політики держави і проаналізовано суспільно-політичний аспект процесів євроінтеграції за президентства Н. Саркозі і Ф. Олланда.

З'ясовано, що еволюція європейської політики Франції від Ф. Міттерана до Ф. Олланда характеризується зміною підходів політичних лідерів до місця й ролі Франції в європейському проекті, оскільки за президентства Ф. Міттерана стратегія

зовнішньої політики країни щодо європейської інтеграції відрізнялася від політики попередніх керівників держави. Особливостями тогочасного євроінтеграційного курсу Франції визначалися пріоритетність західноєвропейського інтеграційного процесу, відмова від намірів на безумовне політичне лідерство в Західній Європі в інтересах наднаціональних структур, згода Франції на участь США в європейській системі безпеки, прагматичність і схильність до компромісів у відносинах Франції з європейськими співтовариствами. Натомість позиція президента Ж. Ширака щодо європейської інтеграції була спрямована на зміцнення єдиної європейської валюти, реорганізацію інститутів ЄС, створення європейської системи безпеки незалежно від трансатлантичного союзу. Однак суттєвою особливістю євроінтеграційної політики Ж. Ширака можна вважати його наміри повернутися до альянсу на умовах європеїзації командних структур НАТО, створення багатонаціональних військ, відносини яких з НАТО будувалися б за принципом незалежності і залученості. Європейський напрям зовнішньої політики за президенства Н. Саркозі відзначається розв'язанням політичної кризи ЄС через підписання Лісабонського договору, що дозволило реформувати наднаціональні інститути ЄС, участю в стабілізації європейської економіки після фінансово-економічної кризи, ухваленням європейського пакту з питань енергетики та клімату, поверненням Франції у військові структури командування НАТО та зміцненням європейської оборони. Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики Франції за президенства Ф. Олланда характеризується пріоритетністю національних інтересів у відносинах з ЄС, формуванням єдиного політичного бачення розвитку ЄС на основі принципів демократії і суверенітету, реформуванням європейської економіки та встановленням нових правил у соціальній та екологічній діяльності. На відміну від стратегії зовнішньої політики у сфері безпеки та оборони Н. Саркозі та Ф. Олланд мають спільні позиції, незважаючи на розбіжності у поглядах щодо євроатлантичного партнерства. До пріоритетів сучасної політики Ф. Олланда також можна віднести протидію таким глобальним викликам, як тероризм, кіберзагрози і зміна клімату.

Детермінанти сучасної євроінтеграційної політики Франції розглядаються як парадигма політичної дії, як система оцінок політичної, економічної і безпекової ситуації, на основі яких формулюються і реалізуються програми для практичної діяльності на національному і європейському рівнях. Перманентні зміни європейської складової зовнішньої політики Франції залежать від врахування зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на міждержавну взаємодію в рамках ЄС, оскільки вони виявляють національні переваги в євроінтеграційних процесах, сприяють формуванню ключових стратегій держави в умовах трансформації наднаціональних інститутів, європейського ринку та спільної зовнішньої і безпекової політики. Ключовими для реалізації євроінтеграційної політики Франції стали три напрями: поглиблення євроінтеграції, розширення ЄС і формування європейської політики безпеки та оборони. Франція разом з ФРН продовжує відгравати одну з основних ролей в процесах європейської інтеграції, оскільки численні ініціативи Франції, спрямовані на поглиблення спільних інститутів і

створення єдиного політико-економічного союзу, були реалізовані і представляють на сьогодні необхідні компоненти сучасної структури ЄС. Одним з підсумків прогресу європейського будівництва став той факт, що наразі вплив Франції на ЄС і, навпаки, ЄС на Францію досяг того рівня, при якому політика ЄС вважається зовнішньою і внутрішньою складовою діяльності держави.

Економічна детермінанта європейської політики Франції стосується проблем в ЄС, зумовлених певними суперечностями між країнами-членами з питань функціонування єврозони, у стабільності якої особливо зацікавлена Франція, посилення бюджетної дисципліни, надання фінансової допомоги, відновлення і зростання економічного розвитку, ініціативи Франції та ФРН щодо формування «економічного уряду» ЄС, проведення єдиної міграційної політики. Франція свого часу в інтересах подолання фінансової економічної кризи підтримала рішення про створення наднаціональної архітектури нагляду і контролю за фінансовими ринками, основу яких склали Європейська рада аналізу системних ризиків та Європейська система фінансових контролерів, щоб сприяти нормальному функціонуванню внутрішнього ринку і тим самим забезпечити стійкий внесок фінансового сектора в економічне зростання як країни, так і ЄС, зміцнити довіру до національних наглядових органів, гарантуючи відповідність їх дій потребам забезпечення фінансової стабільності.

Безпекова детермінанта європейської політики Французької Республіки вважається головною складовою політики країни, оскільки Франція прагне, щоб забезпечили себе відповідними військовими та цивільними можливостями для захисту і оборони. Оборонна стратегія Франції сфокусована на таких пріоритетних напрямках, як посилення співпраці у боротьбі із тероризмом та організованою злочинністю, створення європейських можливостей для забезпечення цивільного захисту, скоординований захист від інформаційних атак, безпека енергетичних та стратегічних запасів першої необхідності, що визначає роль Франції у зміцненні ваги європейського співтовариства в міжнародній взаємодії. Співробітництво в рамках ЄС є одним з пріоритетних напрямів зовнішньої і безпекової політики держави, яка має намір досягти перетворення інтеграційного об'єднання на головний механізм врегулювання кризових ситуацій.

Дослідження суспільно-політичного аспекту євроінтеграційної політики Франції розглядається у вимірі перетину національного і європейського комунікативного простору на рівні існування взаємозв'язків між різними суспільними і політичними акторами і дій щодо сприйняття стратегій і практики зовнішньої політики держави. Публічний дискурс європейської політики Франції перш за все визначається суспільно-політичними процесами, комунікацією між владою, політичними елітами і національною спільнотою, які можуть характеризуватися як кореляційні, так і асиметричні і здійснювати відповідний вплив на позицію Франції в євроінтеграційному проекті. Експерти вказують, що контент, формат і креативність офіційних представників держави і громадянського суспільства, а також коментарі електронних та друкованих медіа щодо ролі

Французької Республіки в Європі визначаються спільністю або розбіжністю позицій, які стосуються можливостей політичних еліт щодо забезпечення національних інтересів на європейському рівні, мотивації масової суспільної поведінки, реальних оцінок суспільно-політичної взаємодії французької влади і громадськості країни.

Авторське дослідження соціально-політичного аспекту європейської політики Франції показало зниження рівня довіри французької спільноти до політичної діяльності ЄС впродовж 2009–2015 рр. на 12 % на користь нейтрального ставлення до інтеграційного об'єднання, що зросло на 9 %, тоді як ступінь коливання негативного уявлення склав +2 %. Причини такого сприйняття французькою спільнотою європейської політики полягають у мотиваціях французьких євроскептиків на виборах до Європейського парламенту у 2014 р., які вважаються найбільшими супротивниками поглиблення інтеграції Франції у форматі ЄС. Відносно стабільним впродовж 2012–2015 рр. є позитивне сприйняття у Франції спільної зовнішньої політики ЄС, зокрема, у середньому 61 % французьких громадян оптимістично оцінюють міжнародну діяльність ЄС, при цьому динаміка зазначеного періоду склала +3 %; близько 30 % респондентів негативно налаштовані щодо заходів позиціонування ЄС на континенті і в міжнародному середовищі, хоча така тенденція продовжує знижуватись (приблизно на 4 %); 9 % громадян Франції не визначились щодо оцінки європейської зовнішньої політики. У цілому французьке суспільство дотримується думки, що сфера міжнародних відносин має входити на паритетній основі як до компетенції національного уряду, так і інститутів ЄС, що представляє інтереси об'єднання в міжнародних і регіональних організаціях, а також у впливових неформальних групах, причетних до політики глобального управління.

Стабільно оптимістично оцінюються у французькому суспільстві перспективи розвитку ЄС. Так, динаміка позитивного сприйняття інтеграційного об'єднання за 2012–2015 рр. у середньому склала 46 %, при цьому незмінною залишилась позиція дуже позитивно налаштованих громадян Франції до політики європейських інституцій – у середньому 2 %; у цілому французьке суспільство підтримує можливі майбутні трансформації на рівні ЄС, висловлюючи бажання брати більш активну участь в європейських справах за умови дотримання паритетного/лідерського становища Франції на європейському континенті. Водночас у Франції існує значна частка осіб, які песимістично ставляться до майбутнього розвитку ЄС. Зокрема, встановлено, що близько 49 % опитаних негативно сприймають будь-які перспективи трансформації політичної і економічної діяльності об'єднання, хоча потрібно зазначити, що відсоток негативно налаштованих до ЄС французьких громадян знизився у середньому на 3 %; така ж тенденція простежується й відносно осіб, які виступають категорично проти участі Франції в європейському інтеграційному союзі (динаміка склала – 1 %).

Найбільшим досягненням членства Франції в ЄС впродовж 2009–2015 рр., тобто за президенства як Н. Саркозі, так і Ф. Олланда, на думку французької

громадськості, стало приєднання до зони вільного пересування товарів, послуг і людських ресурсів у межах ЄС (45 %); членство в євроні було позитивно оцінено 42 % респондентів; миробудівництво як головне європейське питання, що потребувало або загальної підтримки, або оптимального вирішення, назвали 32 % опитаних; збереження культурного різноманіття на європейському рівні як вагомої складової діяльності ЄС визначили 30 % громадян; 25 % французів наголосили на важливості такого напрямку розвитку інтеграційного утворення як посилення міжнародного впливу ЄС та країн-членів після набуття чинності Лісабонського договору; водночас на зниження контролю за зовнішніми кордонами як слабкий напрям політичної діяльності на рівні ЄС вказували 22 % респондентів; розвиток демократії з одночасним посиленням бюрократичних процедур та безробіття, на думку 18 % громадян Франції, стали проблемними сферами функціонування європейських інституцій; 13 % опитаних наголосили на втратах власної культурної ідентичності у результаті формування єдиного європейського культурно-інформаційного простору.

У розділі доведено, що євроінтеграційний вектор зовнішньої політики Франції має риси, які визначають як суто національні, так й інтеграційні чинники діяльності держави, оскільки зумовив трансформацію політичних, економічних та безпекових інститутів держави, виявив консолідовані детермінанти спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС та визначив особливості, які відображають специфіку транзитивних процесів в країнах сталої і набутої європейської демократії.

Третій розділ – **«Безпекова парадигма європейської політики Франції»** – присвячено аналізу політичної позиції Франції щодо нової європейської стратегії безпеки та оборони, з'ясуванню підходів французького політикуму до сучасних викликів та загроз для європейської безпеки та виявленню сутнісних характеристик безпекової політики Франції в оцінках європейського експертного середовища.

Політична позиція Франції щодо нової стратегії безпеки та оборони ЄС, ухваленої у 2015 р., формується під впливом участі держави у програмі спільної європейської політики безпеки та оборони, оскільки ЄС як самостійний міжнародний актор виступає повноправним учасником міжнародно-політичних та економічних процесів, що відбуваються у світі. У документі визначено загальний підхід ЄС та країн-членів до спільної безпекової та оборонної політики на основі таких ключових принципів, як дотримання основних прав і свобод громадян ЄС, відповідність принципам необхідності, пропорційності та законності заходів у сфері європейської безпеки; забезпечення демократичного контролю з боку громадян за рішеннями ЄС та національних урядів; застосування та реалізація чинних правових норм на рівні ЄС для обміну інформацією та розвитку прикордонної оперативної співпраці; посилення координації політичних, економічних та безпекових наднаціональних і національних інституцій на рівні ЄС для спеціалізованої підтримки країн-членів і ЄС у сфері транспорту, фінансів, освіти, морської безпеки, інформаційних технологій, енергетики та охорони здоров'я; поглиблення взаємодії з третіми країнами для вирішення основоположних безпекових проблем в Європі

таких, як боротьба з транснаціональною організованою злочинністю і тероризмом, нелегальною міграцією і торгівлею людьми.

З'ясовано, що за президентства Ф. Олланда Франція продовжує просування своєї ініціативи щодо зміцнення спільної безпекової та оборонної політики ЄС через посилення ефективності об'єднання у сфері управління кризами, трансформації європейських військово-цивільних ресурсів, підтримку Європейського оборонного агентства, посилення оборонних, технологічних та суверенних позицій ЄС, модернізації європейської оборонної промисловості, стабільний розвиток якої сприяє зростанню європейської економіки та збереженню стратегічної незалежності ЄС.

Підходи французького політикуму до сучасних викликів і загроз для європейської безпеки полягають у стратегії протидії тероризму, загрозам у сфері кібербезпеки, а також зовнішнім деструктивним інформаційним впливам. Важливими складовими такої політики стали ініціативи французького уряду щодо підвищення інформаційної ефективності Шенгенської системи, посилення правової відповідальності, зміцнення співробітництва між Європолом та національними агентствами з питань оцінки загроз, активізація обміну інформацією як на міжнародному, так й європейському рівні для запобігання організованій злочинності.

План дій ЄС у сфері інформаційної безпеки, підтриманий Францією, стосується реалізації загальної стратегії, тобто стратегічного аналізу і планування протидії інформаційним загрозам у контексті співробітництва з Радою Безпеки ООН; стратегічного партнерства з провідними міжнародними акторами; вдосконалення нормативної бази ЄС з інформаційної безпеки, зокрема, прийняття конвенцій, директив, рекомендацій та резолюцій про європейську інформаційну безпеку та конфіденційність електронних комунікацій; визначення та оцінки інформаційних загроз для критично важливих сфер життєдіяльності європейського співтовариства; розробки засад європейської та національної політики кібербезпеки і зростання ролі ЄС у забезпеченні регіональної інформаційної безпеки. Політика спільної безпеки ЄС зумовлює пошук спільних рішень щодо протидії інформаційним та кіберзагрозам, визначення пріоритетів діяльності безпекових інституцій, вироблення загальної стратегії європейської і національної інформаційної безпеки, протидії кібервійнам, інформаційному тероризму та кіберзлочинності.

Оскільки кіберзлочинність та деструктивні впливи загрожують цифровій безпеці будь-якої держави, у жовтні 2015 р. було прийнято Французьку національну цифрову безпекову стратегію, у рамках якої виокремлено такі стратегічні цілі, як забезпечення оборони і безпеки державних інформаційних систем і критично важливої інфраструктури через розширення співпраці з приватними зацікавленими сторонами на міжнародному та національному рівнях; дотримання недоторканності приватного життя та персональних даних через підвищення контролю з боку органів державної влади до використання персональних даних та розробку цифрових

продуктів для забезпечення безпеки громадян у мережі Інтернет, а також надання правової та технічної допомоги постраждалим від кіберзлочинів; поліпшення рівня поінформованості громадськості про кіберзагрози; створення сприятливих політико-економічних умов для французьких компаній, які працюють у секторі цифрових продуктів та послуг; формування разом з іншими країнами-членами ЄС дорожньої карти для європейської цифрової стратегічної автономії, а також зміцнення власного впливу у міжнародних організаціях через надання підтримки у сфері кібербезпеки найменш захищеним країнам для загальної стабілізації кіберпростору.

В європейському експертному середовищі сутнісні характеристики безпекової політики Франції розглядаються як спосіб підвищення впливу країни у світі та незалежності дій від США. Французький політикун оцінює спільну безпекову та оборонну політику ЄС як інструмент проведення додаткових військових тренувань, технічного переоснащення та як безпековий консультаційний механізм у рамках ЄС. Вважається, що реакція Франції на сучасні загрози в досяжній перспективі буде зосереджена на розвитку внутрішньої безпекової політики, хоча очікується, що Франція може ініціювати формування оновленої антитерористичної коаліції за підтримки США, але без залучення НАТО. Позиція Франції щодо протидії тероризму за президентства Ф.Олланда полягає в усвідомленні найвищого рівня терористичної загрози і потребує таких дій, як внесення поправок до Конституції, щоб позбавляти французького громадянства осіб, засуджених за участь у терористичних нападах, заборона в'їзду до країни власникам подвійного громадянства, які потенційно можуть нести терористичну загрозу, збільшення фінансування безпекових і військових структур. Наразі політика французького уряду спрямована на інтенсифікацію міжнародного, європейського та двостороннього співробітництва щодо протидії тероризму через обмін інформацією між спецслужбами, створення механізмів технічного співробітництва та проведення дипломатичного діалогу зі стратегічними партнерами.

У цілому перспективи ЄС у сфері безпеки та оборони розглядаються французькою спільнотою та експертами як стратегічний інтерес Франції щодо визнання її лідерства на європейському рівні з огляду на політику ядерного стримування, посилення оборонного потенціалу та реформування програми європейської колективної безпеки. Водночас у французькому суспільстві також підтримується ідея більшої незалежності Франції у питаннях європейської оборонної політики, хоча переважаюча більшість суспільства схиляється до позиції теперішнього політичного лідера Ф. Олланда, який в оновленій стратегії задекларував намір зміцнити роль Франції у сфері безпеки на національному, європейському і міжнародному рівні у співробітництві з ЄС та НАТО.

На основі дослідження зроблено висновок про те, що динаміка ставлення французької спільноти до проблем європейської та національної безпеки залежить від міжнародно-політичної ситуації, яка складається навколо країни, та внутрішніх чинників – економічного розвитку, соціального захисту, проблем з мігрантами, терористичними угрупованнями та деструктивними впливами, тому в цілому

впродовж 2009–2015 рр. безпекова політика розглядалась французькою громадськістю як важлива складова європейської політики держави.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження сучасної європейської політики Французької Республіки в умовах трансформаційного поглиблення євроінтеграційних процесів зроблено такі висновки:

1. Аналіз концептуальних та методологічних підходів до сутності сучасної європейської політики Французької Республіки в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів уможливив з'ясування особливостей, що відображають весь комплекс впливу трансформаційних зрушень сучасної системи міжнародних відносин на діяльність владних інститутів французької держави для формування нового типу взаємодії на рівні держав та наднаціональних інститутів ЄС. Дослідження основних концепцій євроінтеграції уможливило висновки про суперечливість позицій французьких еліт щодо європейської стратегії Франції, зумовлюючи певні політичні стереотипи. Перший стереотип стосується моделі «Європи» на основі франко-німецької співпраці, що пояснюється обережним ставленням французького уряду до кожної нової хвилі розширення ЄС, яка могла б порушити франко-німецьке лідерство в європейському проекті; другий стереотип стосується ідеї, що потужність Європи виходить за межі моделі національного управління, тобто необхідності встановлення інституційної системи, що об'єднує як наднаціональні інститути, так і політику європейських країн у вимірі спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС; третій стереотип полягає в тому, що Франція розглядає ЄС як політичний проект, що охоплює регуляторну та соціальну політику, тобто соціальну модель «старих» країн континентальної Європи.

Проблемою європейської інтеграції з погляду французького політикуму є відсутність взаємопов'язаних політичних ідей, які б координували окремі напрями європейського будівництва у більш загальний контекст, що зумовлює необхідність досягнення консенсусу щодо поглиблення процесів європейської інтеграції, оскільки у природі європейської єдності спільна політика та ідеологія, пов'язана з нею, поступається позиціям політичних лідерів щодо збереження національних інтересів в євроінтеграційній архітектурі. В основі суперечностей лежать як підходи до переваг традиційної суверенної держави у системі міжнародних відносин, так і позиції щодо необхідності підвищення статусу ЄС на міжнародній арені, що свідчить про наявність відмінних рис зовнішньої і безпекової політики ЄС, яка не відповідає ні військовій потужності традиційних національних держав в ЄС, ні трансцендентності національних меж, а має здійснюватися на рівні наднаціональних інститутів, тобто у центрі уваги є прагматична політика ЄС, яка впливає на внутрішні зміни в національних державах.

2. Дослідження еволюції політики Французької Республіки щодо розвитку процесів європейської інтеграції від Ф. Мігтерана до Ф. Олланда дозволило виявити

розбіжності у підходах президентів до зовнішньої політики Франції з огляду на національні пріоритети, дотримання зобов'язань довгострокового співробітництва і поліпшення можливостей впливати на політичні та економічні процеси на рівні ЄС. Встановлено, що європейська політика Франції інтерпретувалась залежно від політичних поглядів Ф. Міттерана, Ж. Ширака, Н. Саркозі та Ф. Олланда, проте європейська політика за президентства Ф. Олланда може характеризуватися як поєднання традиційних намірів і сьогочасних ініціатив, пов'язаних із сучасним баченням напрямів розширення об'єднання, тобто пропонується інший підхід до процесів євроінтеграції з огляду на сподівання французького електорату і врахування відмінностей балансу сил між країнами-членами ЄС.

Трансформація європейської архітектури зумовила перегляд двостороннього співробітництва Франції і координацію позицій країни з ФРН, Великою Британією і США щодо фундаментальних засад європейського будівництва. Президентство Ф. Олланда характеризується стратегією євроцентричності з метою зміцнення франко-німецького союзу; взаємодія Франції і Великої Британії зумовлюється тим, що країни дуже близькі за своїми економічними, військовими та демографічними характеристиками, мають подібні зовнішньополітичні прагнення, є єдиними в Європі власниками ядерної зброї і постійними членами Ради Безпеки ООН, що дозволяє їм встановлювати відносини рівноправних партнерів в форматі альянсу; позиція Франції щодо поглиблення відносин з США корелюється щодо підтримання цінностей свободи, толерантності і рівності всіх країн і спільнот.

3. Аналіз ключових детермінант європейської політики Франції в умовах реалізації європейського інтеграційного проекту показав, що вплив інтеграційних процесів на зовнішню політику Франції і її європейську складову зумовив трансформацію політичних, економічних та безпекових інститутів держави, виявив консолідовані детермінанти спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС та визначив особливості, які відображають специфіку транзитивних процесів в країнах сталої і набутої європейської демократії.

Встановлено, що ключовою детермінантою сучасної зовнішньої політики Франції є європейський вектор, який залежить від врахування зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на міждержавну взаємодію в рамках ЄС, оскільки ці чинники виявляють національні переваги в євроінтеграційних процесах, сприяють формуванню політичних, економічних і безпекових стратегій Франції в умовах трансформації наднаціональних інститутів, європейського ринку та спільної зовнішньої і безпекової політики. Сутність європейської політики Франції, представлена у стратегії зовнішньої політики, реалізується на практиці передусім на президентському рівні, на рівні урядових структур та представників Французької Республіки в наднаціональних структурах ЄС. Посилення тенденцій до консолідації інтеграційних відносин в Європі свідчить про домінуючу роль в цьому процесі провідних європейських країн, зокрема Франції і ФРН, відкриваючи якісно нові можливості для прискореного розвитку європейської спільноти в XXI ст.

Безпекова детермінанта європейської політики Франції визначається у контексті її ролі на міжнародному і регіональному рівні, оскільки Франція як ядерна держава, і як ініціатор формування європейських сил безпеки і оборони, і як союзник Північноатлантичного альянсу впливає на розширення євроатлантичного простору, в якому Франція, зважаючи на свій статус світової держави, виступає провідним міжнародним актором. До зміцнення безпекової ролі Франції в євроінтеграційних процесах причетні усі президенти П'ятої Республіки, проте безпекова складова європейської політики Франції у сучасному вимірі пов'язується передусім з Н. Саркозі та Ф. Олландом. Зокрема, Н. Саркозі показав не тільки готовність до участі в євроатлантичному співробітництві, а й прагнення забезпечити статус Франції на глобальному рівні, оскільки розглядав військову стратегію як складову французької влади. Безпекова складова у стратегії європейської політики Ф.Олланда з одного боку, підтримує засади Білої книги Н. Саркозі, а з другого, – не є пріоритетною для Франції в європейському проекті, оскільки нинішній президент виступає за більшу незалежність Франції від ЄС і водночас прагне зміцнити співробітництво з іншими державами з питань, що стосуються міжнародної безпеки.

4. Авторський порівняльний аналіз суспільно-політичних процесів євроінтеграції за президентства Н. Саркозі і Ф. Олланда уможливив висновки про те, що ставлення французів до євроінтеграційної політики пов'язане з такими її аспектами, як поглиблення свободи пересування, фінансова діяльність у зоні євро, миробудівництво, розвиток культурної різноманітності та збільшення політичної ролі ЄС у світі. Щодо переваг членства Франції в ЄС, то французька громадськість дотримувалися позиції, що Франція скористалась можливостями участі в спільній європейській політиці, яка не обмежила забезпечення незалежності національних інтересів. Водночас думка французької спільноти щодо проблем міжнародних відносин, боротьби з тероризмом, сфери спільної зовнішньої та безпекової політики, енергетичної безпеки, зміни клімату, міграції, підвищення ефективності участі ЄС у загальноєвропейських і загальносвітових процесах визначала передусім їх розгляд у межах компетенції ЄС, натомість на національному рівні, як впливає з дослідження, країни-члени ЄС мали б самі вирішувати економічні і соціальні проблеми. Основними напрямками політики євроінтеграції Франції, які найчастіше обговорювалися у французькому суспільстві, стали поглиблення європейських процесів, розширення ЄС, формування за участю Французької Республіки спільної зовнішньої політики об'єднання та розвиток безпекової і оборонної стратегії ЄС.

5. Дослідження безпекової парадигми європейської політики Франції в контексті нової стратегії безпеки і оборони ЄС засвідчило, що позиція Франції ґрунтується на потребі здійснення регулярного моніторингу поточної ситуації в Європі, поглиблення дискусій на рівні країн-членів щодо перспективного розвитку безпекової та оборонної політики ЄС і сприяння конкурентоспроможності європейської оборонної промисловості задля уникнення пониження стратегічного впливу ЄС. Основними напрямками сучасної безпекової політики Франції в умовах нових викликів і загроз стали боротьба з тероризмом, подолання загроз у сфері

кібербезпеки, а також протидія зовнішнім деструктивним інформаційним впливам. Виокремлено низку ініціатив щодо європейського і міжнародного співробітництва Франції у сфері вирішенні безпекових проблем ЄС, зокрема, посилення політичної відповідальності держав щодо створення механізмів подолання тероризму; зміцнення координації між країнами-членами ЄС та іншими регіональними утвореннями щодо узгодження правових питань у сфері визначення терористичної діяльності та притягнення до відповідальності за скоєння терористичних атак; надання допомоги третім країнам для проведення антитерористичних операцій; активізація співпраці на рівні ЄС задля координації ініціатив країн-членів на міжнародних форумах; сприяння регіональній, міжрегіональній і глобальній взаємодії задля вироблення спільного підходу до проблем боротьби з тероризмом та кіберзлочинністю.

6. Сутнісними характеристиками сучасної безпекової політики Франції в оцінках європейського експертного середовища є формування конструктивного діалогу з проблематики спільної безпекової політики на європейському рівні, прагнення Франції до посилення власної ролі в Європі та світі, погодження з частковим делегуванням повноважень у сфері безпеки та оборони НАТО внаслідок наявності протилежних поглядів на вектори розвитку спільної європейської оборонної та безпекової політики на рівні Франції та ЄС. Аналіз сутнісних характеристик безпекової складової європейської політики Франції показав, що динаміка ставлення до проблем європейської та національної безпеки залежить від міжнародно-політичної ситуації, яка складається навколо країни, та внутрішніх чинників – економічного розвитку, соціального захисту, міграційних проблем.

Встановлено, що підтримка спільної безпекової та оборонної політики ЄС серед французького суспільства зберігається достатньо високою і становить 77 %, тоді як частка тих, що не підтримує таку політику, зменшилась і складає 14 %, також 9 % респондентів не змогли визначитись. Після терористичних атак на початку 2015 р. активізувалась позиція французької громадськості (+13 %) щодо потреби розширення ініціатив на рівні ЄС у сфері боротьби з тероризмом (21 %) та злочинністю (16 %), а також у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики (10 %). У цілому 23 % респондентів висловились за розширення бюджету ЄС у сфері європейської безпеки та оборони. До того ж 47 % французького суспільства погодились з обмеженням фундаментальних прав і свобод на рівні ЄС у зв'язку з необхідністю подолання тероризму та організованої злочинності, зокрема, 12 % опитаних погодились на повне обмеження їхніх прав та свобод, 35 % – виступили за обмеження в певних рамках, 33 % – частково не погодились, 11 % – повністю були проти будь-яких обмежень і лише 9 % – не визначились, аналогічна тенденція загалом існувала і на рівні ЄС. Оцінки експертного середовища засвідчили, що Франція демонструє стабільно високу підтримку розвитку спільної безпекової та оборонної політики ЄС з огляду на прагнення здійснювати незалежну від США європейську оборонну стратегію, за якої Франція намагається утримати лідерські позиції в світі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

у наукових фахових виданнях України:

1. Авраменко В. В. Антикризова політика Франції в умовах євроінтеграції / В. В. Авраменко // Актуальні проблеми міжнародних відносин – К. : ІМВ, 2010. – Вип. 93, Ч. I – с. 99–102
2. Авраменко В. В. Особлива позиція Французької Республіки щодо розширення ЄС на Схід / В. В. Авраменко // Актуальні проблеми міжнародних відносин – К. : ІМВ, 2010. – Вип. 94, Ч. I – с. 200–203
3. Авраменко В. В. Еволюція північноатлантичної політики Франції від Ф. Міттерана до Н. Саркозі / В. В. Авраменко // Політичний менеджмент. – 2011. – № 6 (51). – с. 167–174
4. Авраменко В. В. Євроатлантична політика Франції в контексті європейської доктрини безпеки та оборони / В. В. Авраменко // Актуальні проблеми міжнародних відносин випуск – К. : ІМВ, 2011. – Вип. 102, Ч. I – с. 229–234
5. Авраменко В. В. Стратегія національної безпеки та оборони Франції в контексті підтримання системи міжнародної безпеки та миру / В. В. Авраменко // Дослідження світової політики. – К. : ІСЕМВ НАН України. – К. : ІСЕМВ НАН України, 2011. – Вип. 4 (57) – с. 170–176
6. Авраменко В. В. Новий зовнішньополітичний курс Французької Республіки після перемоги на виборах Франсуа Олланда / В. В. Авраменко // Дослідження світової політики. – К. : ІСЕМВ НАН України. – К. : ІСЕМВ НАН України, 2012. – Вип. 4 (61) – с. 200–207
7. Авраменко В. В. Трансатлантичне партнерство Франції та США після реінтеграції екзагону до військових структур НАТО / В. В. Авраменко // Актуальні проблеми міжнародних відносин – К. : ІМВ, 2012. – Вип. 107, Ч. II – с. 55–60
8. Авраменко В. В. Французька Республіка на міжнародній арені – від Н. Саркозі до Ф. Олланда [Електронний ресурс] / В. В. Авраменко // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». – 2014. – № 4. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2561/2270

в іноземних виданнях:

1. Avramenko, Valeriia. Peculiarities of French Foreign Policy in Modern System of International Relations / Valeriia Avramenko // Evropský politický a právní diskurz. – 2015. – Vol. 2, № 4 – p. 103–110

опубліковані праці апробаційного характеру:

1. Авраменко В. В. Трансформація зовнішньополітичного курсу Франції в контексті політики безпеки та участі в НАТО / В. В. Авраменко // Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. і молодих науковців, 25-26 травня 2011 року. Луцьк. / за ред. В. Й. Лажніка та С. В. Федонюка. – Луцьк : Волин. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – с. 10–13.
2. Авраменко В. В. Особливості політичної співпраці між Україною та Французькою Республікою / В. В. Авраменко // Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах. Матеріали конференції.

15 жовтня 2015 року. Київ. / за ред. М. П. Хмари, О. В. Підчоси, Ю. О. Шкрабалука. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2015. – с. 170–173

3. Авраменко В. В. Європейська політика Франції у процесах інституалізації ЄС / В. В. Авраменко // 4th International Scientific Conference «Applied Sciences and technologies in the United States and Europe» – 2015 – с. 20–29

АНОТАЦІЯ

Авраменко В. В. Європейський вимір зовнішньої політики Франції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України. – Київ, 2015.

Дисертаційну роботу присвячено цілісному політичному дослідженню концептуальних і прикладних аспектів євроінтеграційної стратегії Франції як ключової детермінанти сучасної зовнішньої політики держави.

Робота ґрунтується на узагальненні концептуальних та методологічних підходів до європейської політики Французької Республіки у постбіполярну добу; аналізі еволюції політики Франції щодо розвитку процесів європейської інтеграції від Ф. Міттерана до Ф. Олланда; з'ясуванні детермінантів сучасної євроінтеграційної політики Франції; виявленні та обґрунтуванні політичної позиції Франції щодо безпекової стратегії ЄС. У роботі здійснено порівняльний аналіз суспільно-політичних чинників євроінтеграційних процесів за президентства Н. Саркозі і Ф. Олланда, розглянуто сутнісні характеристики безпекових стратегій ЄС в оцінках французької спільноти. З'ясовано, що сучасна політика Франції залежить від подальшого перебігу європейських політичних процесів, зміни структури безпеки в Європі, ефективності співпраці європейських та національних інституцій. Встановлено, що європейський вектор зовнішньої політики Французької Республіки як ключова детермінанта міжнародної діяльності держави зумовлює нове бачення ролі Франції в сучасній архітектурі європейського континенту.

Ключові слова: зовнішня політика, європейська інтеграція, стратегія безпеки та оборони, тероризм, кібербезпека, Франція, ЄС.

АННОТАЦИЯ

Авраменко В. В. Европейское измерение внешней политики Франции. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 – политические проблемы международных системы и глобального развития. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко МОН Украины. – Киев, 2015.

Диссертационная работа посвящена комплексному политическому исследованию концептуальных и прикладных аспектов евроинтеграционной стратегии Франции как ключевой детерминанты современной внешней политики государства.

Работа основывается на обобщении концептуальных и методологических подходов к европейской политике Французской Республики в постбиполярном мире; анализе эволюции европейской политики Франции от Ф. Миттерана до Ф. Олланда; определении детерминант французской политики евроинтеграции; выявлении и обосновании политической позиции Франции по реформированию стратегии безопасности ЕС. В работе представлен сравнительный анализ общественно-политических факторов евроинтеграционных процессов при президентах Н. Саркози и Ф. Олланде, рассмотрены ключевые характеристики стратегии безопасности ЕС в оценках французской общественности. Обосновано, что современная политика Франции зависит от дальнейшего развития европейских политических процессов, изменения структуры безопасности в Европе, эффективности сотрудничества европейских и национальных институтов. Определено, что европейский вектор внешней политики Французской Республики как ключевая детерминанта международной деятельности государства обуславливает новое видение роли Франции в современной архитектуре европейского континента.

Ключевые слова: внешняя политика, европейская интеграция, стратегия безопасности и обороны, терроризм, кибербезопасность, Франция, ЕС.

ANNOTATION

Avramenko V. V. The European dimension of France's foreign policy. – Manuscript.

The thesis for Ph.D. degree on speciality 23.00.04 – political problems of international systems and global development. – Taras Shevchenko National University of Kyiv MES Ukraine. – Kyiv, 2015.

The thesis considers the coherent political research of conceptual and applied aspects of the France's European integration strategy as the key determinant of the current foreign policy of the state.

The paper is based on generalization of conceptual and methodological approaches to the European policy of the French Republic in the postbipolar era; analysis of evolution of the French policy in regards to development of the European integration process from François Mitterrand to François Hollande; clarification of determinants of the current French European integration policy; clarification and motivation of the political position of France towards the EU security strategy. The paper contains the comparative analysis of the social and political factors of the European integration processes during the Presidency of Nicolas Sarkozy and François Hollande; it studies essential specifications of the EU security strategies according to the French society. It has been clarified that the current French policy is dependent on the further progress of European political processes, changes in the security structure in Europe, efficient cooperation of the European and national institutions. It has been established that it is the European vector of foreign policy of the French Republic as the key determinant of the country's international activity that stipulates a new vision of the role of France in modern architecture of the European continent.

The modern European policy of France has been proven to be mostly based on the search for innovative political mechanisms to solve internal and external problems, on the

modification of national development strategies and formation of new political thinking concepts and qualitatively new models of cooperation. Distinguishing features of the European policy evolution in the French Republic from François Mitterrand to François Hollande has led to conclusions about both the inheritance of strategies of political leaders on ensuring the independence of the national interests of France in Europe, and the development of new approaches to the policy of contemporary build-up of the European area.

The paper analyzes the determinants of modern European integration policy of France; it specifically considers the European vector of the French foreign policy as a key determinant of international activities of the state, affecting the political diplomatic and foreign relations, on the one hand, and on the other hand – the peculiarities of interaction of authorities, business, and the civil society. The current European policy of France has been analyzed in the context of the government's influence on deepening of the integration process; and it has been demonstrated that this policy is to ensure the leadership role of the country in the European project in terms of the foreign policy, socio-economic, and military resources.

The socio-political aspect of the European policy of France is considered in terms of its perception in the French society and supports the argument that the effective positioning may be both a factor of political stability and a driver of the European integration processes. The author's comparative study of political aspects of the European integration policy of France during the Presidencies of Nicolas Sarkozy and François Hollande demonstrates the European policy inconsistency, as under President Sarkozy the US direction of the strategic partnership of the country increased, but under President Hollande the desire of France to renovate its leadership in Europe increased.

The security paradigm of the European policy of France stipulates new approaches of the French politicians and the society to both the EU prospects in security and defense that are dealt with in the framework of nuclear deterrence strategy, reform of the European collective security and strengthening of the defense capabilities, and to ensuring the idea of greater independence of France in matters of the European defense policy. It has been established that the vast majority of society tends to support the position of the current political leader of France who declared the intention to strengthen the role of the state security at the national, European, and international levels in cooperation with the EU and NATO. The author's research has resulted in discovering the position of current French President Francois Hollande on the 2015 adoption in of the new EU security strategy concerning the capacity building of partner countries and regional organizations to counter the transnational threats of terrorism and extremism, organized and cyber crime, as well as and the reform of the North Atlantic bloc.

Keywords: foreign policy, European integration, security and defense strategy, terrorism, cybersecurity, France, the EU.

Підписано до друку 26.04.2016 р. Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,8

Наклад 100. Зам. 277

Відділ оперативної поліграфії

Центру Міжнародної освіти

227-12-75, 227-37-86
